

DOI: [10.32702/2307-2105-2022.5.76](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.5.76)

УДК 336

О. В. Левкович,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
ORCID ID: 0000-0002-4570-4963*

А. О. Воробйова,

*бакалавр кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
ORCID ID: 0000-0001-9488-9987*

АНАЛІТИЧНІ ОСНОВИ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

O. Levkovich

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance,
Oles Honchar Dnipro National University*

A. Vorobiova

*Bachelor of the Department of Finance, Banking and Insurance,
Oles Honchar Dnipro National University*

ANALYTICAL BASIS OF LIQUIDITY AND SOLVENCY OF THE ENTERPRISE

На сучасному етапі розвитку економіки, а також функціонування і розвитку суб'єктів підприємництва все частіше спостерігається тенденція втрати платоспроможності та погіршення ліквідності на підприємствах. В статті проведено дослідження поняття та сутності ліквідності та платоспроможності підприємства. Запропоновано трактування дефініцій поняття ліквідності та платоспроможності підприємства визначиними різними науковими діячами. Під час дослідження було з'ясовано, що понятійні ознаки ліквідності і платоспроможності взаємопов'язані, але при цьому мають відмінності, і крім того поняття ліквідності носить більш ширший характер, ніж платоспроможність. Згідно з дослідженнями, було виявлено основні проблеми, які виникають при аналізі ліквідності та платоспроможності підприємства. Наведені загальноекономічні (зовнішні) та мікроекономічні (внутрішні) фактори впливу на ліквідність та платоспроможність підприємства.

Було встановлено, що для ефективного дослідження ліквідності та платоспроможності необхідно провести ретельний аналіз через систему фінансових показників, які можуть мати нормативні значення або бути довільними з індивідуальним визначенням. Заключним етапом після проведення аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства, визначення факторів впливу, запропоновано напрями покращення через політику управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства з урахуванням основних елементів.

At the present stage of economic development, as well as the functioning and development of business entities, there is an increasing trend of loss of solvency and deterioration of liquidity in

enterprises. The article examines the concept and essence of liquidity and solvency of the enterprise. The interpretation of the definitions of the concept of liquidity and solvency of the enterprise by certain various scientists is proposed. The study found that the conceptual features of liquidity and solvency are interrelated but different, and that the concept of liquidity is broader than solvency.

Based on research, it can be noted that the concepts of liquidity and solvency are very close and complementary. Liquidity should be understood as the willingness and ability of the entity to meet its obligations in full at the expense of assets, and solvency - its ability to fully meet planned payments and current liabilities with cash and cash equivalents. in turn affects the ability to carry out continuous financial and economic activities of the enterprise. According to research, the main problems that arise in the analysis of liquidity and solvency of the enterprise were identified. The general economic (external) and microeconomic (internal) factors influencing the liquidity and solvency of the enterprise are given.

It was found that for an effective study of liquidity and solvency, it is necessary to conduct a thorough analysis through a system of financial indicators, which may have regulatory values or be arbitrary with an individual definition. The method of analysis of liquidity and solvency is based on comparison individual asset items with PA items gray according to a certain classification. The company is considered liquid and solvent if its current assets exceed short-term liabilities. In order to diagnose liquidity and the solvency of the entity apply the circles acidic and high quality estimates.

The final stage after the analysis of liquidity and solvency of the enterprise, determining the factors of influence, proposed areas for improvement through the policy of liquidity management and solvency of the enterprise, taking into account the main elements.

Ключові слова: ліквідність; платоспроможність; підприємство; актив; зобов'язання; забезпечення; ефективність; управління.

Key words: liquidity; solvency; enterprise; assets; liabilities; ensure; efficiency; management.

Постановка проблеми. В сучасних конкурентних умовах для забезпечення стабільного та на достатньому рівні фінансового стану підприємства вимагає від керівництва постійного спостереження, дослідження та реагування на динамічний рівень показників ліквідності та платоспроможності.

У сучасних умовах в зв'язку з швидкоплинними змінами зовнішнього середовища, яке миттєво і суттєво негативно впливає на результати фінансово-господарської діяльності та ефективність роботи підприємства, спонукають керівництво до необхідності дослідження сутності ліквідності та платоспроможності задля систематизування підходів та політики взаємопов'язаних елементів щодо управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання ролі, сутності та факторів впливу на платоспроможність підприємства досліджується різними науковими діячами, як М.М. Бердар, Сирота В.С., О.О. Непочатенко, О.С. Харченко та ін. Теоретичні основи ліквідності підприємства вивчали вчені-економісти І. О. Бланка, В. М. Івахненко, І. П. Ткаченко, А. П. Дорошенко, О.Я. Базилінська та ін. Проте маючи значний внесок наукових діячів по цій темі, деякі питання все ще маловивчені.

Формулювання цілей статті. Мета полягає у систематизації теоретичних підходів до поняття «ліквідність» та «платоспроможність», обґрунтування факторів впливу задля покращення управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства.

Вклад основного матеріалу. Дефініційні поняття «ліквідність» та «платоспроможність» мають як взаємопов'язані особливості, так і різні змістовні наповнення. Досліджуючи вітчизняну і іноземну економічну літературу можна прослідкувати різноманітність теоретичного судження «ліквідність» та «платоспроможність» підприємства. Певні дефініційні понятійні варіанти трактування «ліквідність» представлено на рис.1.

Розглянувши різні трактування поняття «ліквідність» підприємства, можна зробити висновки щодо узагальненого визначення даного поняття. Отже, під ліквідністю підприємства слід розуміти ступінь здатності підприємства здійснювати розрахунки по своїм короткостроковим зобов'язанням завдяки оборотним активам, які знаходяться в наявності у підприємства і миттєво можуть конвертуватися в гроші.

Ліквідність підприємства не можна розглядати окремо від поняття «платоспроможність», тому йому слід теж дослідити.

Рис. 1. Дефініція поняття «ліквідність» підприємства
(складено автором на основі: [1-5])

Науковці в своїх працях по різному трактують поняття та сутність «платоспроможність» підприємства. Дефініційні понятійні судження щодо трактування «платоспроможність» підприємства представлено на рис.2.

Дослідивши різні дефініції поняття «платоспроможність» підприємства, можна зробити висновки щодо узагальненого визначення даного поняття. Отже, під платоспроможністю підприємства слід розуміти кебету підприємства здійснювати розрахунки по своїм поточним зобов'язанням лише маючи в наявності гроші на рахунках та їх еквіваленти.

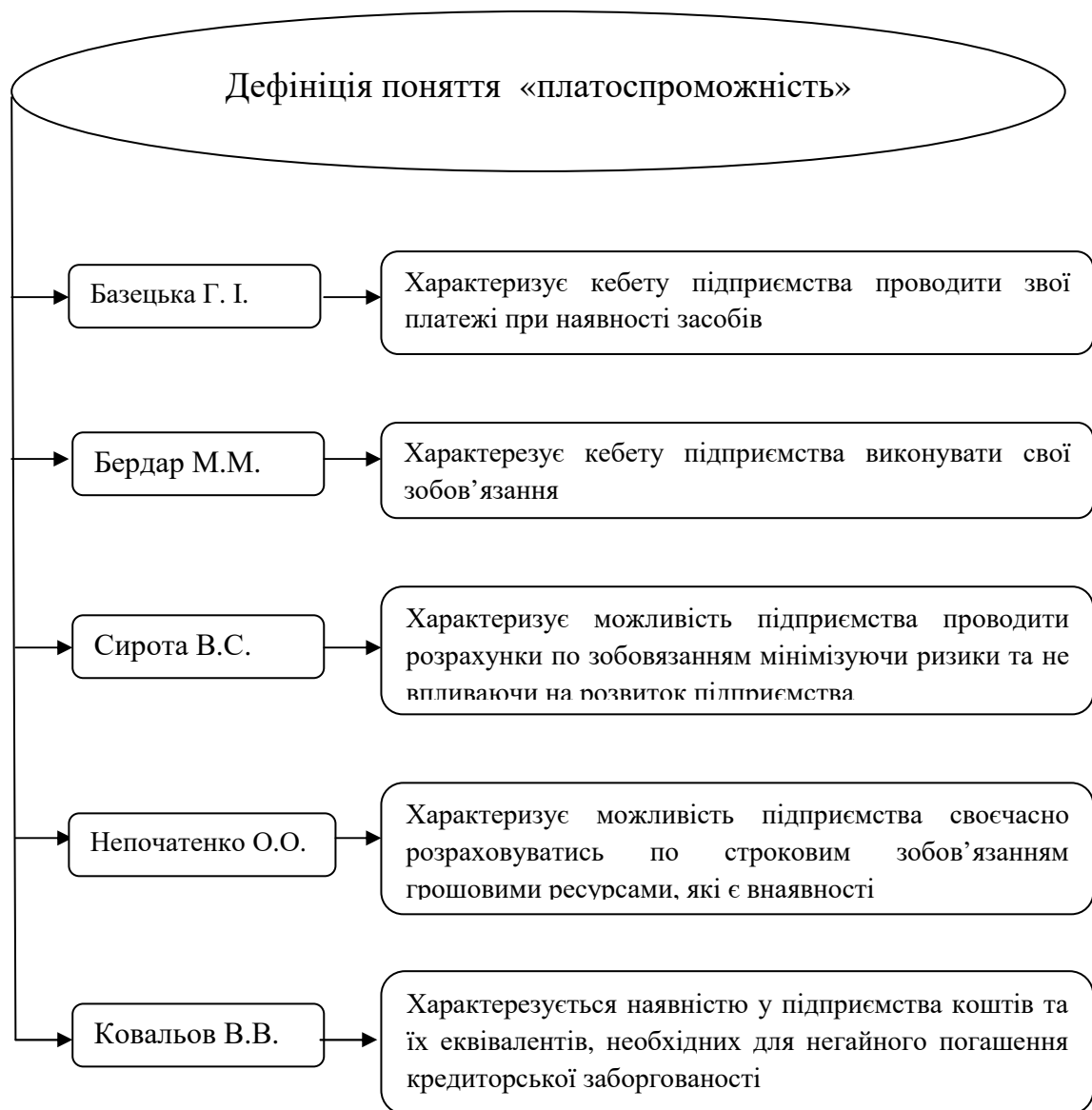

Рис. 2. Дефініція поняття «платоспроможність» підприємства
(складено автором на основі: [5-8])

Дослідивши дефініції поняття «ліквідність» та «платоспроможність» можна стверджувати, що вони взаємопов'язані і неможуть існувати окреми, але при цьому зрозуміло, що трактування ліквідності має значно ширше розуміння, ніж поняття платоспроможності підприємства.

Таким чином, чітко проліdkовується залежність платоспрожності від ліквідності підприємства, а саме стає зрозумілим, що чим вище буде міра ліквідності підприємства, тим вищий буде рівень і платоспроможності. Саме ліквідність та платоспроможність підприємства характеризують стан його фінансового здоров'я.

Компанія може вважатися платоспроможною тільки тоді, коли буде мати чистий позитивний капітал і боргове навантаження, яким підприємство може ефективно управляти. Крім того, з іншої сторони, коли компанія має ліквідність на достатньому рівні, то це свідчить про забезпеченість коштами для сплати рахунків.

Для того щоб проаналізувати ліквідність та платоспроможність підприємства необхідно розрахувати та ґрунтовно оцінити певні фінансові показники. Звісно, що головним коефіцієнтом, який застосовують для встановлення здатності підприємства витримувати боргове навантаження, є показник платоспроможності. Саме він характеризує достатність грошових коштів та їх еквівалентів для покриття поточних та довгострокових зобов'язань підприємства. Чим менше значення буде цього показника, тим вирогідність не виконання по своєму борговому навантаженню вища у підприємства.

Отримані результати розрахунків показників ліквідності та платоспроможності в динаміці цікавлять різних користувачів фінансово-аналітичної інформації, як внутрішніх, так і зовнішніх. Так, абсолютна ліквідність більше всього буде цікавить постачальників сировини і матеріалів, так як цей показник показує яку частину зобов'язань можна покрити завдяки абсолютно ліквідними активами. Проміжна ліквідність приваблює до себе банківські установи, так як завдяки цьому коефіцієнту можна дізнатися, яка частина зобов'язань може бути покрита не тільки абсолютно ліквідними, але й миттєвими активами. А, от загальний

стан (показник) ліквідності не залишиться без уваги покупцями і акціонерами, і як цей показник охоплює всі активи підприємства і встановлює можливість підприємства керувати своїм борговим тягарем [9].

Аналітики при дослідженні ліквідності та платоспроможності підприємства розраховують певних перелік показників, які формують на свій розсуд і суб'єктивне бачення, для більш повного і всебічного аналізу. Якщо при аналізі беруться показники, які не мають нормативного значення, то їх значення визначається індивідуально, в залежності від галузі і виду діяльності підприємства, і бажано порівняти з аналогічними підприємствами. Показники, що характеризують ліквідність та платоспроможність підприємства можуть бути розраховані як на дату проведення аналізу, на дату складання фінансової звітності підприємства, а також можуть бути розраховані і прогнозні показники на перспективу. Таким чином, показники ліквідності та платоспроможності, дозволяють оцінити кепету підприємства виконувати своє боргове навантаження як в даний момент часу, в короткостроковій та довгостроковій перспективі, а також в момент надзвичайних та кризових ситуаціях.

Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства є однією із суттєвих і вагомих складових при аналізі фінансового стану підприємства, тому що низькі значення ліквідності підприємства можуть призвести до спаду дохідності, неплатежів, порушення договірної дисципліни і при збереженні цього в динаміці, може призвести з ймовірністю банкрутства підприємства [9].

На рівень ліквідності та платоспроможності впливають різні фактори. Найрозповсюдженим класифікатором чинників впливу на рівень ліквідності та платоспроможності є фіксування внутрішніх та зовнішніх факторів. Зовнішні фактори або загальноекономічні чинники підприємства являють собою фактори, на які підприємство не може вплинути або його вплив мізерний та незначний. До таких чинників можна віднести: грошово-кредитна політика, податкова політика, політичні, економічні, демографічні, соціально-культурні та правові чинники, розвиток науки і техніки тощо.

До внутрішніх факторів або мікроекономічних чинників підприємства відносять ті фактори, які повністю залежать від прийнятих форм, методів та організації діяльності та роботи на підприємстві. До таких чинників відносять: стан та структура необоротних та оборотних активів, стан і структура капіталу підприємства, рівень дебіторсько-кредиторської заборгованості, наявність грошей та їх еквівалентів, рівень техніки, технології та організації виробництва, маркетингова та цінова політика, фінансова планування та прогнозування тощо [10].

Досліджуючи рівень ліквідності та платоспроможності підприємства, а також фактори внутрішнього і зовнішнього впливу слід враховувати, що дані чинники мають різний вплив на стан підприємства, як позитивний, так і негативний. Якщо дослідити позитивний вплив факторів, то це покаже своє відображення в показниках рентабельності, ліквідності та платоспроможності. Прикладом може виступати ситуація, коли спостерігається сприятлива ринкова конюнктура, держава розробляє політику щодо підтримки вітчизняних товаровиробників, виробничий процес налагоджений і безперебійний, система управління на підприємстві розроблена ефективно і функціонує злагоджено, підприємство сприяє розвитку виробництва продукції високої якості – все це призводить до збільшення виручки від реалізації та покращенню всіх показників фінансового стану [11].

Останнім часом в країні спостерігається зростання кількості підприємств з низькою платоспроможністю, які опинилися в такому становищі завдяки неефективному плануванню виробництва і збуту продукції, неефективне використання основних, трудових та матеріальних ресурсів, неефективно розроблена політика забезпечення оборотними ресурсами підприємства, інфляція тощо. Тому, задля покращення фінансового становища підприємства, а відповідно і ліквідність та платоспроможність необхідно постійно, ретельно і системно проводити аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства, розробляти оптимізаційну політику щодо витрат на підприємстві, контролювати розподіл прибутку та розробляти ефективну стратегічну фінансову політику на підприємстві [12].

Провівши дослідження рівня ліквідності та платоспроможності, визначивши фактори впливу, зробивши ґрунтовні висновки щодо проведеного дослідження слід запропонувати основні напрями щодо покращення ліквідності та платоспроможності підприємства. Дані напрями мають бути направлені на ефективне управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства через формування системи, яка включає всі елементи фінансового менеджменту (рис. 3).

Рис. 3. Управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства
(складено автором на основі: [13])

Розробляючи політику управління ліквідністю підприємства слід враховувати стан та структуру активів підприємства, а саме співвідношення оборотних та необоротних активів. Підприємство завжди повинно обґрунтовано формувати оптимальну величину оборотних активів враховуючи критерій максимального рівня ліквідності. При цьому, при формуванні необоротних активів підприємству слід враховувати, що підприємство має забезпечити повернення інвестованих коштів найшвидше через методи прискореної амортизації і тим самим забезпечити платоспроможність підприємства в перспективі.

Висновки. В результаті проведеного дослідження були проаналізовані різні підходи щодо дефініцій понять ліквідності та платоспроможності підприємства, доведено взаємозв'язок між цими поняттями та відмінності, визначені фактори впливу, а також запропоновані основні напрями щодо управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства, що сприятимуть підвищенню ліквідності та платоспроможності, та підтримувати ефективну фінансово-господарську діяльність підприємства.

Список використаних джерел.

1. Дорошенко А. П. Оцінка ліквідності та платоспроможності в контексті діагностики загального фінансового стану підприємства. *Ефективна економіка*. 2010. № 3. URL: www.economy.nauka.com.ua.
2. Ткаченко І. П. Фінансовий аналіз: консп. лекц. для студ. усіх форм навч. Кам'янське: ДДТУ, 2018. 223 с. URL: <http://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/7/36/7-36-kl92.pdf>.
3. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч. посіб. 2-ге вид. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 328 с.
4. Школьник І. О. Фінансовий аналіз. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 368 с. URL: <http://cul.com.ua/preview/fash.pdf>.
5. Бердар М.М. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
6. Фінанси підприємства: планування та управління у виробничій сфері: навч. посіб. Х.: ХНАМГ, 2012. 292 с.
7. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств: підручник. К.: Центр учбової літ., 2013. 504с.
8. Сирота В.С. Корпоративна соціальна відповідальність в системі економічної безпеки підприємств: дис. канд. екон. наук. К., 2016. 217с.
9. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 302с.
10. Коцера Н.В. Інформаційне забезпечення аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип. 27. С. 78-21. URL: http://www.visnykeconom.uzhnu.uz.ua/archive/27_1_2019ua/17.pdf

11. Шергіна Л.А., Домшина Т.Р. Фактори впливу на фінансову стійкість і платоспроможність підприємства в період кризи. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32614233.pdf>
12. Майборода О.Є., Косарева І.П., Каранда О.М. Концептуальні засади управління платоспроможністю підприємства. *Молодий вчений*. № 3. 2017. С. 793-797
13. Вовк В. Ліквідність та платоспроможність: економічна суть та експертна оцінка. *Галицький економічний вісник*. 2016. № 3. С. 169-173.

References.

1. Doroshenko, A. P.(2010), "Assessment of liquidity and solvency in the context of diagnostics general financial status of the enterprise", *Efektivna ekonomika*, vol. 3, [Online], available at: www.economy.nauka.com.ua.
2. Tkachenko, I. P. (2018), *Finansovyi analiz: konsp. lekts.dlia stud. usikh form navch.* [A summary of lectures for students of all forms of study], DDTU, Kamianske, Ukraine, p. 223, [Online], available at: <http://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/7/36/7-36-kl92.pdf>.
3. Bazilinska, O. Ya.(2011), *Finansovyi analiz: teoriia ta praktyka* [Financial Analysis: Theory and Practice], 2-nd. ed., Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine, p. 328.
4. Shkolnyk, I. O. (2016), *Finansovyi analiz* [Financial Analysis], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine, p. 368, [Online], available at: <http://cul.com.ua/preview/fash.pdf>.
5. Berdar, M.M. (2010), *Finansy pidpriemstv* [Business Finance], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine, p.352.
6. *Enterprise finance: planning and management in the production sphere* [Business Finance], Kharkiv, Ukraine, p.292.
7. Nepochatenko, O.O. *Enterprise finance* [Business Finance], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine, p.504.
8. Syrota, V.S. *Corporate social responsibility in the system of economic security of enterprises: dis. cand.*, Kyiv, Ukraine, p. 217.
9. Luchko, M. R. Zhukevych, S. M. and Farion, A. I. (2016), *Finansovyi analiz* [Financial Analysis], TNEU, Ternopil, Ukraine, p. 302.
10. Kotseruba, N.V. (2019), "Information information about the open audience, which is used, and the solvency of the enterprise", *Scientific Bulletin of Uzhgorod National University*, vol. 27, pp. 78-21, available at: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/27_1_2019ua/17.pdf (Accessed 10 June 2020).
11. Shergina, L.A. and Domshina, T.R. (2018), "Factors influencing the competitiveness and solvency of the enterprise during the crisis", available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/32614233.pdf> (Accessed 10 June 2020).
12. Mayboroda, O.E. Kosareva, I.P. and Karanda, O.M. (2017), "Conceptual principles of management of solvent enterprises", *Young scientist*, vol.3, pp. 793-797
13. Vovk, V. and Buhaj V. (2016), "Liquidity and solvency: economic essence and expert assessment", *Halyts'kyj ekonomichnyj visnyk*, vol. 3, pp. 169-173.

Стаття надійшла до редакції 07.05.2022 р.